

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผล

การวิจัยรูปแบบการเรียนของนักศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบรูปแบบการเรียนของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ จำแนกตามเพศ ชั้นปี และสาขาวิชาเอก ตลอดจนศึกษารูปแบบการสอนของอาจารย์ ที่นักศึกษาชอบ

1. นักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เป็นนักศึกษาหญิงมากกว่านักศึกษาชาย มีอายุเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 19-22 ปี มีคะแนนผลการเรียนเฉลี่ยสะสมอยู่ที่ 3.02 โดยมีวิชาเอกที่มีผลการเรียนเฉลี่ยสะสมมากกว่า 3.00 มีอยู่ 3 วิชาเอก คือ วิชาเอกประถมศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยสะสม 3.71 วิชาเอกภาษาอังกฤษ มีคะแนนเฉลี่ยสะสม 3.66 และวิชาเอกภาษาไทย 3.52 ส่วนวิชาเอกที่มีผลการเรียนเฉลี่ยสะสมอยู่ระหว่าง 2.51-2.99 มีอยู่ 7 วิชาเอก ประกอบด้วย วิชาเอกคณิตศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยสะสม 2.98 วิชาเอกชีววิทยา มีคะแนนเฉลี่ยสะสม 2.96 วิชาเอกสุขศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยสะสม 2.91 วิชาเอกศิลปศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยสะสม 2.88 วิชาเอกเคมี มีคะแนนเฉลี่ยสะสม 2.83 วิชาเอกวิทยาศาสตร์ทั่วไป มีคะแนนเฉลี่ยสะสม 2.72 และวิชาเอกฟิสิกส์ มีคะแนนเฉลี่ยสะสม 2.52 และวิชาเอกที่มีผลการเรียนเฉลี่ยสะสมต่ำกว่า 2.50 มีอยู่ 1 วิชาเอก คือ วิชาเอกพลศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยสะสม 2.48 ซึ่งความคาดหวังการเรียนของนักศึกษาส่วนมากคิดว่าเป็นไปตามคาดหวัง แต่พบว่า นักศึกษามีปัญหาการเรียนในวิชาเอกพอสมควร

2. รูปแบบการเรียนทั้ง 6 แบบ ของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ทั้ง 11 สาขาวิชาเอก พบว่า รูปแบบการเรียนที่นักศึกษาใ้ช้อยู่ในระดับมากมี 4 รูปแบบ คือ แบบมีส่วนร่วม แบบร่วมมือ แบบฟังพา และแบบอิสระ ส่วนรูปแบบการเรียนแบบแข่งขัน และแบบหลีกเลี่ยงอยู่ในระดับปานกลาง

3. นักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ทั้งเพศหญิงและเพศชาย มีรูปแบบการเรียนไม่แตกต่างกัน แต่นักศึกษาที่มีระดับชั้นปีต่างกันมีรูปแบบการเรียนแตกต่างกัน โดยนักศึกษาชั้นปีที่ 2 มีรูปแบบการเรียนแบบแข่งขันมากกว่านักศึกษาชั้นปีที่ 3

4. นักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ทั้ง 11 สาขาวิชาเอก มีรูปแบบการเรียนทั้ง 6 แบบ คือ แบบอิสระ แบบฟังพา แบบหลีกเลี่ยง แบบมีส่วนร่วม แบบร่วมมือ และแบบแข่งขัน แตกต่างกัน

5. นักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาเขตปัตตานี ขอบวิธีการสอนของอาจารย์แบบพาไปทัศนศึกษา การสาธิตและการใช้สื่อในการสอนในระดับมาก

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องรูปแบบการเรียนของนักศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบรูปแบบการเรียนของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำแนกเพศ ชั้นปี และสาขาวิชาเอก รวมถึงรูปแบบการสอนของอาจารย์ที่นักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาเขตปัตตานี ชอบ ซึ่งผลการวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วยอาจารย์ผู้สอน และนักศึกษา ในการพัฒนาปรับปรุงวิธีสอนให้สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนของนักศึกษา จากผลการวิจัยดังกล่าวสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. นักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จะประสบผลสำเร็จในการเรียนมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านความแตกต่างระหว่างบุคคล เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันทางด้านสติปัญญา ความสามารถ วิธีการเรียน และความพร้อมทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ตลอดจนความรู้พื้นฐานเดิมที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ในสิ่งที่ต้องการได้ (วิกานดา, 2539) สอดคล้องกับ ศิริชัย (2552) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์เรียนรู้ เป็นการสร้างสถานการณ์หรือเงื่อนไขเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทิศทางที่ถึงประสงค์อย่างถาวร โดยใช้รูปแบบต่างๆ กัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย จากการศึกษาพบว่า นักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มีความคาดหวังในการเรียนเป็นไปตามความคาดหวัง ร้อยละ 84.0 แต่ก็พบว่ามีปัญหาในการเรียนวิชาเอกพอสมควรถึงมากที่สุด วิธีการที่จะช่วยเหลือนักศึกษาในการแก้ปัญหาในการเรียนวิชาเอกโดยการจัดกิจกรรมสร้างความคุ้นเคยระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษาและนักศึกษาแต่ละวิชาเอก หรือกำหนดวัน เวลาให้นักศึกษาในความดูแลของอาจารย์ที่ปรึกษาเข้าพบเพื่อพูดคุยถึงปัญหาในการเรียนวิชาเอก เพื่อให้ได้มีการพูดคุยกันระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษา และกลุ่มเพื่อนนักศึกษา หรือการส่งเสริมให้นักศึกษาจัดกิจกรรมทางด้านวิชาการเพื่อให้นักศึกษาได้ช่วยเหลือกันและกัน เช่น โครงการพี่ช่วยสอนน้อง เป็นต้น ซึ่งวิธีการแบบนี้ นอกจากจะช่วยเหลือให้นักศึกษาที่มีปัญหาในการเรียนแล้วยังเป็นการเสริมสร้างความรู้สึกที่ดีต่อนักศึกษาเป็นหมู่คณะ

2. จากการศึกษารูปแบบการเรียนรู้ของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ พบว่า นักศึกษามีรูปแบบการเรียนรู้ทั้ง 6 แบบในระดับต่างๆ กัน เรียงลงมาตามลำดับ โดยจะมีรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม แบบร่วมมือ และแบบพึ่งพาในระดับมาก ส่วนรูปแบบการเรียนรู้แบบอิสระ แบบแข่งขัน และแบบหลีกเลี่ยงอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อทำการวิเคราะห์ความแตกต่างรูปแบบการเรียนรู้ของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาที่เรียนวิชาเอกต่างกัน มีรูปแบบการเรียนรู้ทั้ง 6 แบบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 บุคคลเรียนรู้จากประสบการณ์ต่างๆ เมื่อได้รับประสบการณ์เหล่านั้น บุคคลจะมีการปรับตัวและฝึกฝนจนมีรูปแบบการเรียนรู้ที่แน่นอน (Wolfe และ Kolb, 1984) ซึ่งตามแนวคิดของ Grasha และ Reichman ที่ว่า ผู้เรียนจะมีรูปแบบการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบในระดับต่างๆ กัน ไม่มีผู้เรียนคนใดชอบหรือใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใดโดยเฉพาะ อาจสืบเนื่องมาจากองค์ประกอบของตัวผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันด้านภูมิหลังความรู้พื้นฐาน ความสามารถในการเรียน นักศึกษาที่มีรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในระดับสูงจะมีลักษณะที่ต้องการเรียนรู้เนื้อหาวิชา และชอบที่จะเข้าชั้นเรียนมีความรับผิดชอบที่จะเรียนรู้ให้ได้มากที่สุดจากชั้นเรียน และมีส่วนร่วมกับผู้อื่นในการทำกิจกรรมของชั้นเรียนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ จะมีส่วนร่วมน้อยถ้ากิจกรรมนั้นเป็นกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียน การเรียนที่มีรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ ผู้เรียนจะมีการเรียนรู้ได้ดีด้วยการร่วมมือกันโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความสามารถซึ่งกันและกัน มีการร่วมมือกับอาจารย์ กลุ่มเพื่อน และชอบทำงานกลุ่ม ชอบเข้าชั้นเรียนเพราะรู้สึกว่าเป็นสถานที่เหมาะสมที่จะพบปะสังสรรค์ทางสังคม และเรียนรู้เนื้อหาวิชา ผู้เรียนที่มีรูปแบบการเรียนรู้แบบพึ่งพา จะมีความกระตือรือร้นในการเรียนน้อย ชอบที่จะเรียนรู้เฉพาะสิ่งที่กำหนดให้เรียนเท่านั้น และมีความรู้สึกที่อาจารย์และเพื่อนร่วมชั้นเรียนเป็นแหล่งความรู้ และแหล่งสนับสนุนวิชาการ จึงพยายามที่จะเข้าหาผู้ที่มีความสามารถที่จะแนะแนวทางในการเรียนและต้องการคำบอกกล่าวว่าควรทำอย่างไร ซึ่งร้อยละ 60 ของรูปแบบการเรียนรู้จะเป็นไปตามลักษณะนิสัยที่สั่งสมมาจนเป็นแบบแผนของตนเอง ส่วนที่เหลือจะพัฒนามาจากประสบการณ์ การตอบสนองส่วนบุคคลที่มีต่อเสียง แสง อุณหภูมิ การจัดที่นั่ง การรับรู้ข้อดี ช่วงเวลาในแต่ละวัน ความถนัดทางสังคม การจูงใจ และความรับผิดชอบ (Dunn และ Dunn, 1993) นอกจากนี้ วัยของนักศึกษามีอายุอยู่ระหว่าง 19-22 ปี ซึ่งเป็นช่วงของวัยรุ่นที่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนสูง มีความต้องการความรัก ความจริงใจ ความเข้าใจ ความร่วมมือ ความช่วยเหลือจากผู้อื่น และต้องการเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อน (ประกอบ, 2523) นักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ ที่เรียนหลักสูตร 5 ปี ต้องเรียนวิชาชีวิตครู ซึ่งคณะศึกษาศาสตร์เป็นผู้จัดการเรียนการสอน และต้องเรียนวิชาศึกษาทั่วไป ซึ่งต้องเรียนร่วมกันตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 จนถึงชั้นปีที่ 4 ทำให้นักศึกษารู้จักและคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี รู้ว่าเพื่อนคนไหนเรียนเก่ง เพื่อนคนไหนเรียนอ่อน เรียนรู้ลักษณะและพฤติกรรมการเรียนของกันและกัน จึงมีลักษณะการเรียนรู้ที่มีการพึ่งพาอาศัยกันในเรื่องการเรียนมีผลดีทางด้านจิตใจและสติปัญญา ซึ่งการมีรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม แบบร่วมมือและแบบพึ่งพา จะมีลักษณะการเรียนรู้ที่ต้องอาศัยหลักการพึ่งพากัน การหันหน้าเข้าหากัน การมีปฏิสัมพันธ์กัน การเรียนรู้ร่วมกันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อมูล และการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อความสำเร็จร่วมกัน แต่จากการเปรียบเทียบรูปแบบการเรียนรู้จำแนกตามชั้นปี

พบว่า นักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มีรูปแบบการเรียนรู้แบบแข่งขันแตกต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ ประโยชน์ (2525) ได้ศึกษาแบบการเรียนรู้ของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า นิสิตที่ศึกษาในระดับชั้นต่างกันจะมีแบบการเรียนรู้แตกต่างกัน จากการศึกษาของ ดำริ (2532) ได้ศึกษารูปแบบการเรียนรู้ของนักศึกษาเทคนิคการแพทย์ คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 2 มีรูปแบบการเรียนรู้แบบแข่งขันมากกว่านักศึกษาระดับชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 3 สอดคล้องกับการศึกษาของ ทศนีย์ (2532) ที่ศึกษารูปแบบการเรียนรู้ของนักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาระดับชั้นปีที่ 1, 2, 3 และปีที่ 4 มีรูปแบบการเรียนรู้แบบแข่งขันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งนักศึกษาที่มีรูปแบบการเรียนรู้แบบแข่งขันนั้น ผู้เรียนจะมีการเรียนรู้ด้วยความพยายามที่จะทำสิ่งต่างๆ ให้ดีกว่าคนอื่นในชั้นเรียน และมีความรู้สึกว่าจะต้องเรียนแข่งกับคนอื่น เพื่อให้ได้ระดับคะแนนที่ดีกว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการเรียนรู้ คือ แรงจูงใจในการเรียน โดยส่งผลในทิศทางบวกกับรูปแบบการเรียนรู้แบบแข่งขัน แบบร่วมมือ แบบมีส่วนร่วม และแบบอิสระ (รัตนภรณ์, 2549) ซึ่งผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้นั้น ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้ริเริ่ม เป็นผู้กระทำที่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งเร้าหรือสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ ผู้เรียนต้องเป็นผู้ลงมือทำ ซึ่งการพัฒนาทักษะการคิด และการสร้างสรรค์ความรู้สามารถนำมาใช้สอนหรือฝึกให้เกิดได้โดยผ่านกระบวนการเรียนการสอนตามปกติในชั้นเรียน (ปราโมทย์, 2553)

3. ความสำเร็จในการเรียนรู้ของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ ปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลโดยตรง คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน Bloom (1976) กล่าวว่า คุณภาพการสอน (Quality of instruction) เป็นประสิทธิภาพซึ่งผู้เรียนจะได้รับผลสำเร็จในการเรียนรู้ ได้แก่ การได้รับคำแนะนำ การมีส่วนร่วมในการเรียน การสอน การเสริมแรงจากผู้สอน การแก้ไขข้อผิดพลาด และการรับรู้ผลสะท้อนกลับของการกระทำว่าถูกต้องหรือไม่ Torrance (1965) กล่าวว่า วิธีสอนที่ดีต้องมีความเหมาะสมกับเนื้อหาวิชาและวัยของผู้เรียน ซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ Bruce และ Richard (1966) ที่ว่า ผู้สอนควรมีรูปแบบการสอนหลายๆ แบบในการสอนมากกว่าจะเลือกใช้รูปแบบการสอนแบบใดแบบหนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งจะประสบผลสำเร็จมากกว่า ซึ่ง พบว่า นักศึกษาจะมีรูปแบบการเรียนรู้ของตนเองหลายแบบปะปนกัน รูปแบบการเรียนรู้ที่ใช้มากที่สุดคือ รูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม แบบร่วมมือ และแบบพึ่งพา ดังนั้น รูปแบบการสอนของอาจารย์ที่ใช้สอนนักศึกษาวิชาชีวเคมี หลักสูตร 5 ปี จึงไม่ควรใช้วิธีสอนแบบเดียว ซึ่งจากผลการศึกษา พบว่า นักศึกษาวิชาครู หลักสูตร 5 ปี ชอบวิธีสอนของอาจารย์แบบพาไปทัศนศึกษา การสาธิต และการใช้สื่อ มากที่สุดตามลำดับ สืบเนื่องจาก หลักสูตรวิชาชีวเคมีจะต้องให้นักศึกษาได้ปฏิบัติการสอนจริงในสถานศึกษาเป็นระยะเวลา 1 ปี จึงจะจบการศึกษา ซึ่งการสอนโดยการนำนักศึกษาไปทัศนศึกษาดูวิธีการสอนจริงในโรงเรียนเป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงในเรื่องที่เรียน และได้เรียนรู้สภาพความเป็นจริงในการสอน การสอนโดยการสาธิตเป็นการแสดงหรือทำสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้สังเกต และซักถาม อภิปรายและสรุปการเรียนรู้ที่ได้จากการสังเกตการสาธิต ซึ่งการสอนด้วยการสาธิตในเรื่อง

ของการสอน และการสอนโดยการใช้สื่อ เป็นกระบวนการที่ผู้สอนใช้วัสดุ เครื่องมือ อุปกรณ์ รวมทั้งวิธีการต่าง ๆ เป็นตัวกลางในการสื่อความหมายเพื่อถ่ายทอดความรู้ไปสู่ผู้เรียนตามที่ได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ การที่ผู้สอนเลือกใช้รูปแบบการสอนหลาย ๆ แบบ ก็เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของผู้เรียน ซึ่งนักศึกษาที่มีอายุอยู่ระหว่าง 19-22 ปี กำลังอยู่ในช่วงของวัยรุ่นที่ชอบการเปลี่ยนแปลง ไม่ชอบบรรยากาศที่ซ้ำซากในการเรียน ชอบการมีส่วนร่วมโดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในกลุ่มเพื่อน ดังนั้น ผู้สอนและผู้เรียนต้องสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ภายในห้องเรียน เพื่อเป็นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้เกิดกับตัวผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1. จากการศึกษา พบว่า ในการเรียนของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มีรูปแบบการเรียนแบบมีส่วนร่วม แบบร่วมมือ และแบบพึ่งพาอยู่ในระดับสูง ผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับรูปแบบการเรียน ดังกล่าวเพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีการแสวงหาความรู้ มีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างตัวผู้สอน และเพื่อนนักศึกษาด้วยกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านความคิดของผู้เรียนในทางที่ดีขึ้น

1.2. ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้นักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน เพื่อให้เกิดความรักสามัคคี และรู้จักซึ่งกันและกันมากขึ้น โดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวกับวิชาการด้านวิชาชีพครูที่นักศึกษามีปัญหาในการเรียน การจัดกิจกรรมลักษณะนี้ เพื่อเป็นการช่วยให้นักศึกษาได้ช่วยกันในด้านารเรียนซึ่งจะช่วยให้ได้ในระดับหนึ่ง นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้นักศึกษาที่มีปัญหาการเรียนในวิชาเอกได้พบอาจารย์ที่ปรึกษาบ่อยครั้ง เพื่อทราบปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนมีอะไรบ้าง เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ระบุถึงปัญหาในการเรียนและช่วยกันแก้ไขปัญหาดังกล่าว

1.3. นักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มีรูปแบบการเรียนที่แตกต่างกันในแต่ละวิชาเอก การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของอาจารย์จึงต้องมีรูปแบบการสอนที่หลากหลาย ไม่ใช่รูปแบบการสอนเฉพาะแบบใดแบบหนึ่ง ซึ่งส่งผลกระทบต่อกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ แต่ควรใช้รูปแบบการสอนที่สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนของนักศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1. ควรมีการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาการเรียนกับผลการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครู หลักสูตร 5 ปี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

2.2. ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการเรียนของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ กับรูปแบบการสอนของอาจารย์